

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 342 с.
2. Баранов А. Н., Добровольский Д. О. Постулаты когнитивной семантики / А. Н. Баранов, Д. О. Добровольский // Известия РАН. Серия литературы и языка. – 1997. – Т. 56, № 1. – С. 11–21.
3. Голубовская И. А. Этнические особенности языковых картин мира: Монография / И. А. Голубовская – Киев : Издательско-полиграфичный центр «Киевский университет», 2002. – 293 с.
4. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке / Г. В. Колшанский. – М. : Наука, 1990. – 108 с.
5. Кришталюк Г. Заперечення в англомовних газетних новинах: лінгвокогнітивний підхід / Г. Кришталюк // Матеріали IV Міжвузівської конференції молодих учених (1-3 лютого 2006 р.). Частина 2. / ред. колегія : В. Д. Каліушенко, М. Г. Сенів, І. Г. Альошина, Л. М. Ягупова, Л. Б. Ніколаєва, Ш. Р. Басиров. – Донецьк, ДонНУ, 2006. – С. 104-105.
6. Teun A. van Dijk. Discourse, knowledge, power and politics. Towards Critical Epistemic. – Режим доступу : <http://www.discourses.org/UnpublishedArticles/Discourse,%20knowledge,%20power%20and%20politics.pdf>.
7. Teun A. van Dijk. Discourse Analysis. – Режим доступу : <http://www.discourses.org/OldArticles/The%20mass%20media%20today.pdf>

Н. М. Рудницька,
Житомир

ГРАМАТИКАЛІЗАЦІЯ ПРИЙМЕННИКА ZU В ІНФІНІТИВНИХ КОНСТРУКЦІЯХ

Малодослідженим у лінгвістиці є питання, чому саме прийменник *zu* вживається у інфінітивних конструкціях і які процеси граматикизації лежать у його вживанні. Не випадково, що інфінітив маркований цим елементом, який може також вживатися як директивний прийменник. У західногерманських мовах це один із найпоширеніших прийменників.

Слово *zu* (двн. *zuo* (VIII ст.), свн. *zuo*, д.сакс. *tō*, д.англ. (також приймен.) *tō*, англ. *to* ґрунтується на герм. **tō*, приймен. двн. *za*, *zi*, *ze* (всі VIII ст.), свн. *ze*, д.сакс. *te*, *ti* спочатку було прислівником, який фонетично співпадав із прийменником у СВН період *ze* [2]. Цей прийменник, який походить із прислівника, спочатку означав близькість у просторі, при цьому положення не бралось до уваги [1, с. 2]. *Zu* як результат співпадіння локативу і давального відмінка виступав для позначення мети [4, с. 480]. Він мав широку семантику, на відміну від інших прийменників, які походять із прислівників. Тому сфера його вживання була достатньо широка. Одночасно прийменник може мати значення напрямку (*Richtungsbedeutung*) і спокою (*Ruhekonstruktion*). У СВН період вживається як загальний прийменник місця, то із значенням спокою, то із значенням напрямку [4, с. 481]. У значенні напрямку, на думку В. Денінг,

прийменник вживається із дієсловами *sitzen, stehen, sehen, sprehhan, huggen, eiscôn, fâhan* [4, с. 481]. Є деякі старі сполучення прийменника *zu*, які одночасно поєднують значення спокою і напрямку: *zu Hause, zu dreien, zuerst*. Г. Пауль пояснює дану подвійну функцію тим, що поряд з локативом Д.в. був зв'язаний з прийменником у значенні мети. Вчений пояснює сьогодишній Д.в. із *zu* як продовження обох відмінків [4, с. 481].

Весь комплекс інфінітивної конструкції із *zu* базується на директивному способі вживання *zu*. Шляхом граматикизації відбувається перехід від директивного значення до фінального. Мова йде про метафоричний процес. Д. Лакофф запропонував схему, яка знаходиться в основі розвитку значення прийменника *zu* від директивного до фінального: **SOURCE – PATH – GOAL** [5, с. 275]. Ця схема відображає загальнолюдський досвід. Значення першопочатково виходило із позначень місця, шляху і, нарешті, досягнення мети. Такий досвід можна перенести на абстрактні процеси через метафоризацію.

Як прийменник, так і інфінітивна частка *zu* вживається у фінальному значенні. Наприклад: *Ich tue dies zu deiner Beruhigung* – я це роблю задля твого спокою. У наведеному прикладі йдеться про таке фінальне використання директивного прийменника на основі метафоричного переносу.

На думку М. Гаспельмата, розвиток від директивного прийменника до фінальної інфінітивної частки виходить від конструкції із дієсловами руху, у яких прийменник *zu* сприймається не тільки як директивний, а й фінальний: *Mary went to take photos of Sabina* [3, с. 289; 4, с. 509, 521].

Із значення мети розвинулося значення результату: *trincen unde ezzen daz ist unreine zu anderem unheile* [4, с. 514].

У основі темпорального значення лежить значення напрямку: *ir gedenchet sîn zwäre ze manegen hundirt iâren; von nû unt ze den êwen* [4, с. 506].

У літературних пам'ятках зафіксовано одичне вживання прийменника *zu* у значенні «приблизно»: *alt ze niunzich iâren* [4, с. 506].

Внаслідок граматикизації та частого вживання прийменника *zu* відбувається його десемантизація. У сучасній німецькій мові *zu* в інфінітивній конструкції втратив фінальне значення. Останнє виражається через *um zu*. Частка *zu* вживається для того, щоб «забезпечити вербальний характер інфінітива». Прийменникові властивості втрапились, тому що *zu* в інфінітивній конструкції не керує іменником і, відповідно, відмінком. Це свідчить про високий ступінь граматикизації *zu* з інфінітивом, на противагу іншим прийменникам із інфінітивом, у яких інфінітив розглядається як іменник: *ohne Zaudern, mit Klagen und Weinen* [6, с. 129].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Denning W. Zur Lehre von den Ruhe- und Richtungskonstruktionen. Ein Beitrag zur westgermanischen Syntax / Wilhelm Denning, 1912. – 68 s.
2. Etymologisches Wörterbuch des Deutschen (nach Pfeifer). – Режим доступу : <http://www.dwds.de/?qu=zu>
3. Haspelmath M. From Purposive to Infinitive – a

Universal Path of Grammaticalization / Martin Haspelmath. – In: Folia Linguistica Historica X / 1-2, 1989. – S. 287–310 4. Krömer G. Die Präpositionen in der hochdeutschen Genesis und Exodus nach den verschiedenen Überlieferungen: Untersuchungen zur Bedeutungslehre und zur Syntax // Doktorschrift / Gotthard Krömer. – Halle (Salle): Druck von Ehrhardt Karras G. M. B. H., 1914. – 128 s. 5. Lakoff G. Women, fire, and dangerous things, what Categories Reveal about the Mind / G. Lakoff. – Chicago, London : The University of Chicago Press, 1987. – 613 p. 6. Wilmanns W. Deutsche Grammatik. Band 3: I. Hälfte – Verbum. Erste und zweite Auflage / W. Wilmanns. – Galle : Verlag von Max Niemeyer, 1906. – 336 s.

О. А. Самоchorнова,
Житомир

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ АППОЗИТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ В АМЕКРИКАНСЬКОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ

Лінгвістична література включає опис різних характеристик прикладки як невід'ємної складової синтаксичного устрою мови. Найбільш досліджуваними є морфо-синтаксичний [Вацеба 1978, Величко 2009, Корнилов 2010, Малахов 2009, Quirk 1985] і структурно-семантичний аспекти явища [Захаренко 1998, Лаврентьева 1989, Малкина 1984, Мишина 2007, Чумакова 2001, Meyer 2006], у той час як функціонально-прагматичний [Пулеха 1999, Meyer 2006], когнітивний [Жаботинская 2010] і просодичний аспекти [Мишина 2007] залишаються на периферії лінгвістичного пошуку.

У сучасних дослідженнях, присвячених проблемі прикладки, переважно представлено аналіз потенційних можливостей даного синтаксичного явища, тому актуальним є аналіз характеристик аппозитивних конструкцій, реалізованих у комунікації. Ми звернулися до аналізу актуалізованих характеристик аппозитивних конструкцій в американському газетному дискурсі.

У нашому дослідженні аппозитивну конструкцію (АК) визначаємо як синтаксичну конструкцію, яка складається з двох обов'язкових елементів – стрижневого (СЕ) й аппозитивного (АЕ), тобто прикладки – і має певні синтаксичні (синтаксична форма, синтаксична функція), семантичні (семантичні відношення, семантично-функціональні класи) та прагматичні характеристики (введення додаткової нової або частково нової інформації, функціональний потенціал). Не обмежуючи морфологічний склад АК лише іменником і його еквівалентами, відносимо до аппозитивних як іменні, зокрема й дискусійні *false title* та *appositive oblique*, так і неіменні словосполучення та підрядні речення (найчастіше підрядні означальні).

Для виявлення специфіки реалізації аппозитивних конструкцій в американському газетному дискурсі пропонуємо наступний механізм роботи:

1. Аналіз структурних характеристик аппозитивних конструкцій.

Критеріями аналізу на даному етапі було обрано відокремленість/невідокремленість АЕ і його розташування. На підставі

першого критерію було виділено АК з невідокремленим АЕ, АК з відокремленим АЕ й АК змішаного типу. За другим критерієм було виділено препозитивну АК (АЕ + СЕ), постпозитивну АК (СЕ + АЕ) і препозитивно-постпозитивну АК (АЕ + СЕ + АЕ).

2. Аналіз формальних характеристик аппозитивних конструкцій.

На даному етапі критеріями аналізу виступали кількість АЕ в АК і розташування елементів АК у тексті. За кількістю АЕ виділені двокомпонентна АК, трикомпонентна АК і полікомпонентна АК; за критерієм розташування елементів АК – контактна модель АК і дистантна модель АК.

3. Аналіз граматичних характеристик аппозитивних конструкцій.

Основним критерієм аналізу виступили мовні одиниці, якими подано АК.

Внаслідок зіставлення діапазону варіювання граматичних характеристик СЕ і АЕ у межах АК ми виокремили:

- однорівневі АК, у яких СЕ й АЕ подано одиницями одного рівня;
- різнорівневі АК, у яких СЕ й АЕ подано одиницями різного рівня;
- комбіновані АК.

Другим критерієм аналізу граматичних характеристик АК слугували синтаксичні функції АК у реченні, на підставі яких було виділено АК у функції підмета, додатка, іменної частини складеного іменного присудка, означення, обставини способу дії, місця, часу й причини.

4. Аналіз семантичних характеристик аппозитивних конструкцій.

Критеріями аналізу семантичних характеристик АК слугували опозиція нерестриktivність :: рестриktivність, семантичні ролі і семантичні відношення між елементами АК.

На підставі першого критерію було виділено АК з нерестриktivним АЕ, АК з рестриktivним АЕ і комбіновану АК. За семантичними ролями було виокремлено агентивні АК, пацієнтні АК, локативні АК і темпоральні АК. За семантичними відношеннями було виділено АК семантичної тотожності, АК семантичного включення й АК семантичного перехрещення елементів. До того ж, виділені наступні семантичні класи АК: ідентифікаційна АК, апеляційна АК, партикуляризаційна АК, екземпліфікаційна АК, характеризаційна АК, парафразійна АК, переорієнтаційна АК і корекційна АК.

5. Аналіз концептуальних характеристик аппозитивних конструкцій.

Критерієм аналізу концептуальних характеристик АК слугували пропозиційні схеми базисних фреймів [Жаботинская 2010], на основі яких було виділено автономні АК, що ґрунтуються на схемах ідентифікаційного, компаративного, предметного і посесивного фреймів; та інтегральні АК (міжпропозиційні і міжфреймові).

6. Аналіз функціонально-прагматичних характеристик аппозитивних конструкцій.

Критеріями функціонального аналізу АК слугували функції власне АЕ і тактики, реалізовані елементами АК в межах інформативних адресатно-орієнтованих стратегій. Відповідно, було виділено АК з інформативним АЕ, АК з експлікаційним АЕ й АК з модально-оціночним АЕ; виокремлено АК, що реалізують тактики нагадування, пояснення, акцентування уваги й оцінювання.